

2002. – 248 с.

10. Сергиенко Е. А. Зрілість: молярний или модулярний підход? / Е. А. Сергиенко // Феномен и категория зрелости в психологии. – М. : Институт психологии РАН, 2007. – С. 13–28.

11. Слободчиков В. И. Психология человека / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М. : Школа-Пресс, 1995. – 384 с.

12. Хмуринська Т. О. Наукові аспекти аналізу сутнісних характеристик соціальнопрофесійної зрілості майбутніх соціальних педагогів / Т. О. Хмуринська // Вісник Запорізького національного університету : збірник наукових праць. Педагогічні науки / гол. ред. Г. В. Локарева. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. – № 3 (16). – С. 174–179.

REFERENCES

1. Beyker, K. (2005). *Teoriya semeynyih sistem Myurreya Bouena: Osnovni ponytiyi, metodi i klinicheskayi praktika*. [Murray Bowen Family Systems Theory: Basic Concepts, Methods, and Clinical Practice]. Moscow.

2. Bzhovich, L. I. (2008). *Problemy formirovaniya lichnosti*. [Problems of personality formation]. Moscow.

3. Vyzyhyna, A. V. (1987). *Rol vnutrenneho dialoha v samosoznanyu lichnosti*. [The role of internal dialogue in personality self-awareness]. Moscow.

4. Drydze, T. M. (1994). *Na porohe ekoantropotsentrycheskoi sotsyolohyy*. [On the threshold of ecoanthropocentric sociology]. Moscow.

5. Zhestkova, N. A. (2013). *Metodolohycheskye podkhody k yssledovaniyu sotsyalnoi zrelosti y sotsyalnoho ynfantylyzma lichnosti*. [Methodological approaches to the study of social maturity and social infantilism of personality]. Perm.

6. Leonov, N. Y., Hlavatskykh? M. M. (2014). *Sotsyalno psykholohycheskaia zrelost lichnosti : yntehratyvnyi podkhod*. [Socio-psychological maturity of an individual: an integrative approach]. Moscow.

7. Omarov, E. Z. (2011). *Osobennosti lichnostnoi zrelosti uspeshnykh y neuspeshnykh predprynymatelei*. [Features of personal maturity of successful and unsuccessful entrepreneurs]. Tumen.

8. Orlova, V. V. (2009). *Sotsyalnaia zrelost molodezhy : sotsyalno-psykholohycheskyi aspekt*. [Social maturity of youth: socio-psychological aspect]. Moscow.

9. Radul V. V. (2002). *Sotsialno-pedahohichna zrilist*. [Socio-pedagogical maturity]. Kirovohrad.

10. Serhienko, E. A. (2007). *Zrelost: moliarnyi yly modularnyi podkhod?* [Maturity: a molar or modular approach?]. Moscow.

11. Slobodchikov, V. I. (1995). *Psihologija cheloveka*. [Human psychology]. Moscow.

12. Khmurynska, T. O. (2011). *Naukovi aspekty analizu sutnisnykh kharakterystyk sotsialnoprofesiinoi zrilosti maibutnykh sotsialnykh pedahohiv*. [Scientific aspects of the analysis of the essential characteristics of socio-professional maturity of future social educators]. Zaporizhzhia.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАЛЄТА Ярослав Володимирович – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: феномен «соціальна зрілість»; проблема становлення особистості в умовах інформатизації суспільства.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HALETA Yaroslav Volodymyrovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor Department of pedagogics and Educational Management Volodymyr Vynnychenko Centralukranian State Pedagogical University.

Circle of research interests: the phenomenon of «social maturity»; problem of personality formation in the conditions of informatization of society.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2019 р.

УДК 371.15:373.3

ЗДАТНІСТЬ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯК ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА ЯКІСТЬ ФАХІВЦЯ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. За сучасних умов інтенсифікації процесів глобалізації і євроінтеграції значно посилюються потреби задіяності нових ресурсів особистості у процесів життєдіяльності. Зазначене набуває

особливої гостроти фахівця будь-якої сфери професійної діяльності. Адже ж на перший план виходять такі особистісно-професійні якості, які визначають його фахову успішність, максимально сприяючи розв'язанню новопосталих соціально-професійних завдань.

Нині і науковцями, і практиками зосереджується увага на таких ознаках особистості професіонала як конкурентоздатність та поліваріантність професійної кар'єри. Щодо останнього, то дослідники (Дж. Бріско, Ф. Марвіс, Д. Холл та ін.) здебільшого єдині у визнанні, що йдеться про «вільне професійне зростання», де має місце прогнозована етапність (пік, спад, тимчасове повернення на попередній рівень), професійну мобільність. Учені зауважують, що питання кар'єри особистості у науковому дискурсі порушено з давних-давен; одним із суттєвих векторів активного вивчення посідають елітологічні вчення XIX-початку XXI століття, а чинником активізації дослідницької уваги до них доречно вважати оновлений науковий погляд саме на конкурентоспроможні професії [3].

З огляду на зазначене, природний і науковий, і суто практичний інтерес становлять такі структурні елементи фахових знань, умінь, способів професійної діяльності, які віддзеркалюють «знанняву» складову і «дієвий» вияв особистості фахівця в реальній практиці. Отож, йдеться про певну компетентність, «як можливість встановлення зв'язку між знаннями і ситуацією»; в широкому ж сенсі – «інтегрований результат», зокрема професійної освіти (мобільність знань, критичність мислення, гнучкість методу) і принаймні такі дві особистісні характеристики як-от: «спроможність» (до успішного входження в соціально-професійне життя) та «здатність» практично діяти з опорою на набутий конструктивний досвід професійної діяльності [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підвищення якості професійної підготовки фахівців ніколи не зникла з видноколу педагогічної науки, адже ж ринок праці – явище динамічне. І нині базове значення зберігають поняття «професія», «професійна підготовка», «фах», «підготовленість», «готовність». Учені (А. А. Герасимчук, О. А. Дубасенюк, Н. Г. Ничкало, Т. М. Сорочан та ін.) дійшли згоди відносно наукового статусу вище окреслених ключових понять професійної педагогіки. Натомість у результаті проведеної аналітичної роботи, базою якої був науковий фонд з проблеми та термінологічні джерела, видається можливим зробити таку заувагу: ще й досі ключові поняття тлумачаться по-різному. Якщо узагальнено, то професія характеризує вид трудової діяльності, яку особистість «оголошує своєю справою» базуючись на визначних професійних знаннях, уміннях і навичках, що набуваються нею або в процесі спеціального навчання, або досвіду роботи. Цікавою видається думка американського

соціолога Н. Халла відносно важливості ще й якісної особливості професії – йдеться не про будь – який вид спеціалізованої діяльності, а лише про неодмінно авторизований суспільством [8]. Водночас, інтерпретуючи означені маркери поняття «професія», все ж варто наголосити на вимірі «соціальна затребуваність» сфери «ремесла»; це за сучасних реалій видається надто суттєвим. «Підготовка» і «професійна підготовка» здебільшого визначаються через поняття «система», адже ж йдеться про впровадження «організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, знань, умінь, навичок і професійної готовності» [1]. Вочевидь, йдеться про соціально організоване навчання особистості задля забезпечення її здатності компетентно виконувати особистісно-професійне призначення.

У контексті розроблених теоретичних і методичних основ професійної підготовки фахівців різного профілю (Н. Кузьміна, В. Луговий, М. Ретівих, Т. Ганько та ін.), привертає увагу висновок учених про доцільність виокремлення важливого напрямку педагогічної науки – університетології, адже ж становлення конкурентоздатного фахівця уможливиться лише за умови фундаментальної академічної підготовки, періодичного оперативного і ситуативного підвищення кваліфікації та стажування [4].

Відтак, наукова спільнота здійснює активне студювання саме переваг різнорівневої та університетської професійної підготовки фахівців. Професійна педагогіка розводить поняття «готовність» і «підготовка». Йдеться про певний стан мобілізації та результат налаштованості фахівця на реалізацію професійного досвіду. За влучним судженням Н. В. Кузьміної, правомірно враховувати таку градацію майстерності фахівця, як результату його професійної підготовки: майстер; скоріше майстер, чим не майстер; скоріше не майстер, чим не майстер; не майстер. Отже, дбаючи про успішну професійну підготовку фахівця, зокрема з міжнародних відносин варто, з одного боку, чітко усвідомлювати, що поняття «особистість» є ширшим за поняття «професія» (О. Г. Асмолов), а, з іншого – враховувати загально визначну пріоритетність компетентнісного підходу щодо фахової підготовленості особистості.

Мета статті – обґрунтувати педагогічний сенс осмислення здатності фахівця до соціальної дипломатії як особистісно-професійної якості. З огляду на специфіку професійної діяльності фахівця з міжнародних відносин, розкрити формувальний вплив у

цьому плані ресурсів проєктувальної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасних реалій підвищення динамізму і поглиблення міжнародних відносин не лише на рівні певних соціально – економічних систем, соціумів, держав, а і світу в цілому, зростає значущість професії фахівця з міжнародних відносин. За нинішніх умов, коли проєктний менеджмент є конструктивним інструментом гуманізації явищ і процесів у різних підсистемах суспільства та засобом міжнародного визнання, та впевненого просування України до лав розвинених і демократичних країн зарубіжжя, значно актуалізувала (з-поміж інших) значущість компетентності соціальної дипломатії дотично фахівців, які опановують, насамперед, соціономічні професії. Натомість здатність фахівця до соціальної дипломатії виступає ще й досі неоціненим чинником гармонізації, зокрема, міжнародних відносин. Особливо, якщо розуміти, що означену компетентність не віднесено (згідно існуючих стандартів професійної підготовки особистості за заявленою спеціальністю) до фахових на відміну від фахівця з міжнародних відносин.

Соціальна дипломатія, як конструкт, відноситься до недостатньо досліджених у сучасних гуманітарних науках. Можна стверджувати про те, що чи не найближчим до нього є поняття «громадська дипломатія», яке в різних ракурсах вивчається вітчизняними (І. Сухорольська), а здебільшого – зарубіжними (Н. Кулл, М. Леонард, Дж. Най, Ц. Чжан та ін.) дослідниками. З-поміж існуючих точок зору домінує трактування громадської дипломатії як діяльності держави задля впливу на зарубіжні цільові аудиторії. Слід зауважити, що в публіцистичній літературі синонімічними вважаються й поняття «дипломатія громад», «публічна дипломатія», «нова громадська дипломатія». До того ж змістовим ядром означених понять – термінів дослідники вважають коректне визначення точок дотику у розв’язанні проблемних питань, пов’язаних із зв’язками із громадськістю, поєднанням вітчизняної та закордонної аудиторії під час обговорення спільних питань. У нашому розумінні, якщо при цьому зосереджено увагу на проблемному полі саме соціуму, де «загальним знаменником» діалогу, наприклад, слугують ідеї полікультурності, то дотично говорити про соціальну дипломатію. При цьому доцільно враховувати й встановлені нові аспекти, що, зокрема окреслено у зв’язку із характеристикою терміну «нова громадська дипломатія» як зауважує у цьому відношенні І. Сухорольська, чинниками появу останнього виступають: 1) збагачення інтернет – ресурсів;

2) зростання численності і ролі «недержавних акторів на міжнародному рівні», що стали спроможними конкурувати із державними структурами у створенні іміджу країни через гнучкість, зрозумілість та надійність [6, с. 139–140]. Щодо параметрів, що слугують увиразненню сутності нової громадської дипломатії, то ними дослідники розглядають такі: учасники (активні, пасивні) та технологічне забезпечення меж між зовнішньою та внутрішньою аудиторіями щодо міжнародної проблематики. Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати про досить широкий різновид такого виду діяльності як держав, «неурядових акторів з міжнародним впливом», так громадськості та її об’єднань. Наприклад, в сучасній фаховій літературі йдеться про цифрову дипломатію (К. І. Булега, І. Ю. Чарських, Ф. Хансон), е-дипломатію, дипломатію соціальних мереж, дипломатію Web2.0. До того ж провідною ознакою означеною явища визнано вимушену відкритість. Дотично предмета нашої дослідницької уваги – соціальна дипломатія як особистісно – професійна якість фахівця, то можемо припустити найбільш ущільнений зв’язок цього явища і з конструктами «суспільна дипломатія», «народна дипломатія», а також «освітня дипломатія», зокрема, із урахуванням не лише того змісту, що викладають у це поняття дослідники [2], а й фахову специфіку професійної діяльності особистості. Щодо останньої, то базового значення (відповідно до стандарту вищої освіти, наукового класифікатора напрямку та спеціальності, яку набуває фахівець – міжнародник) надано факту усвідомлення особистістю на рівні переконань принципово важливої значущості забезпечення національної безпеки держави, а також і здатності аналізувати та прогнозувати зміни, і «готовності до міжнародного діалогу та міжнародної взаємодії» [7, с. 282].

Як уже зазначалось, окреслені сегменти особистості фахівця та його діяльності є спільними й дотично, спеціалістів соціономічних професій, адже ж компетентність у виборі стратегії і тактики неконфліктної взаємодії в полікультурному просторі як своєї країни, так і зарубіжжя – є надто актуальний і вагомий показник здатності до конструктивної взаємодії у царині міжнародних відносин, а, відтак, ознака успішної професійної діяльності.

Саморефлексія досвіду професійної підготовки фахівців, здатних до соціальної дипломатії, засвідчує про значні ресурси у цьому плані проєктної діяльності особистості. Причому педагогічний сенс занурення фахівця у проєктну діяльність ми вбачаємо принаймні в такий площині, як-от: інно-

ваційне функціонування соціальної дипломатії уможлиблюється безпосередньо у практико – орієнтованому контексті через використання найновітніших методів (зокрема, аналізу проблеми, на розв’язання якої спрямований певний проєкт) та опрацювання ефективних форм презентації поточних і загальних результатів проєктування. Так, наш досвід доводить, що спрямуванню управлінських рішень та їхньої оптимізації впродовж роботи над проєктом сприяє аналіз проблеми за методом «Fishbone» (секрет риби), заснований на схематичній програмі Ісікави (Ішікави), що широко використовується сучасними практиками у сфері публічного управління та адміністрування. Отож, формуючи здатність фахівця до соціальної дипломатії, видається за можливе у такий спосіб, досягати конструктивне використання системного аналізу із поєднанням ситуаційного. А це має не аби яке значення у соціальній дипломатії.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Важливим аспектом професійної підготовки фахівця, який опановує будь-яку професію типу «людина-людина», виступає його здатність до соціальної дипломатії. Це має виключне значення стосовно фахівця-міжнародника через своєрідність його особистісно-професійного призначення. Перспективи подальшого наукового пошуку лежать у площині поглиблення змістового наповнення поняття «соціальна дипломатія» в ресурсі проблематики професійної педагогіки зарубіжжя.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гмизіна Н. А. Словник психолого-педагогічних термінів і понять. – Нова Каховка ММК, 2014. – 268 с.
2. Ільницький Д. О. Соціально-економічний вимір освітньої дипломатії: теорія, практика та методики аналізу //Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – 2014. – № 1. – С. 72–80.
3. Корсак К., Корсак Ю. Ноогласарій – 2. Ноонауки для майбутнього без калапсів //Вища школа. – 2019. – № 2. – С. 31–55.
4. Луговий В. І Професійна підготовка державно-управлінських кадрів у контексті сучасних тенденцій //Вісник НАДУ. – 2004. – № 3. – С. 11–20.
5. Равен Дж. Компетентність в сучасному обшестве. Выявление, развитие, реализация – М. : Когито-Центр, 2002. – 270 с.
6. Сухорольська І. Нова громадська дипломатія та особливості її реалізації у сучасних умовах //Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2015. – Вип. 27. – С. 136–143.

7. Третько В. В. Формування професійної компетентності фахівців міжнародних відносин: досвід Австралії: Збірник наук.праць. Педагогічні науки. – НА ДПСУ, 2015. – № (74). – С. 279–290.

8. Hall H. Occupation and structure. Englewood Cliffs (New York),1969. – 237 p.

REFERENCES

1. Hmyzina, N. A. (2014). *Slovník psychologicko-pedagogických terminů i ponětí*. [Dictionary of psychological and pedagogical terms and concepts]. Nova Kakhovka MMK.
2. Il'nyts'kyi, D. O. (2014). *Sotsial'no-ekonomichnyi vymir osvitynoi diplomatii: teoriya, praktyka ta metodyky analizu*. [Socio-economic dimension of educational diplomacy: theory, practice and methods of analysis].
3. Korsak, K., Korsak, YU. (2019). *Noohlasariy – 2. Noonauky dlya maybutn'oho bez kalapsiv*. [Nooglossary – 2. Non-science for the future without collapse]. Kyiv. Vyshcha shkola.
4. Luhovyy, V. I. (2004). *Profesiyna pidhotovka derzhavno-upravlin's'kykh kadriv u konteksti suchasnykh tendentsiy*. [Professional training of public administration staff in the context of current trends]. Visnyk NADU.
5. Raven, Dzh. (2002). *Kompetentnost' v sovremennom obshchestve. Vyavleniye, razvitiye, realizatsiya*. [Professional training of public administration staff in the context of current trends]. Moscow. Kogito-Tsentr.
6. Sukhorol's'ka, I. (2015). *Nova hromads'ka diplomatiya ta osoblyvosti yiyi realizatsiyi u suchasnykh umovakh //Ukrayins'ka natsional'na ideya: realiyi ta perspektyvy rozvytku*. [New public diplomacy and peculiarities of its implementation in modern conditions // Ukrainian national idea: realities and prospects of development]. Kyiv.
7. Tret'ko, V. V. (2015). *Formuvannya profesynoyi kompetentnosti fakhivtsiv mizhnarodnykh vidnosyn: dosvid Avstraliyi*. [Forming the Professional Competence of International Relations Professionals: Australia's Experience]. Kyiv.
8. Hall, H. (1969). *Occupation and structure*. Englewood Cliffs (New York).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КІЧУК Надія Василівна – доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Наукові інтереси: педагогіка, модернізація вищої школи, порівняльний аналіз.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KICHUK Nadiya Vasylivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Education Izmil State Humanities University.

Circle of scientific interests: pedagogics, modernization of higher education, comparative analysis.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2019 р.